

DVIJE SU SVETE LIDIJE

U popisima svetih Katoličke crkve nalazi se veliko mnoštvo Božjih ugodnika različitog spola, dobi, zanimanja, narodnosti i jezika. Ti se popisi obično nazivaju *martirologijima* (mučenikoslovlja), jer su se najprije već u prvim stoljećima kršćanstva u pojedinim mjesnim crkvama počeli popisivati kršćani, koji su zbog vjere u Krista mučenički završili svoj život (martyr = svjedok, mučenik). Prvi opći popis kršćanskih mučenika učinio je sv. Jeronim (347.-420.) u IV. st. (*Martyrologium Hieronymianum*), dok je kasnije bilo veoma cijenjen *Usuardov martirologij* (benediktinac Huswardus, +13. I. oko 875.g.), koji je nastao oko 870.g. u okolici Pariza.

Najpotpuniji službeni popis svetaca Katoličke crkve nalazi se u Rimskom martirologiju (*Martyrologium Romanum*), koji je po naredbi pape znanstvenika Grgura XIII. (1572.-1585.) izradio i 1586.g. objavio časni sluga Božji, oratorijanac i kardinal *Cezar Baronije* (1538.-1607.), a odobrio ga Grgurov neposredni nasljednik papa *Siksto V* (1585.-1590.), naše gore list.

Franjevačka knjižnica u Makarskoj posjeduje jedno staro izdanje Rimskoga martirologija (kat. br. 159) bez naslovne stranice, koje - ako nije baš prvo izdanje, onda mu je veoma blizu.

Kroz dvije tisuće godina Crkva je Nebu i Zemlji dala tisuće svetih, blaženih i časnih ugodnika Božjih. Među njima ima ih mnogo koji imaju *ista imena*. Tako svetih i blaženih s imenom *Juraj* ima 25, iako širi slojevi vjernika znaju samo za jednoga svetoga Jurja, koji se slavi 23. travnja. Svetaca s imenom *Antun* ima preko 80; s imenom *Petar ili Ivan* preko stotinu... Između svetica *Katarinâ* i *Elizabetâ* ima po 21, *Sofija* 13, *Lucija* 11...

Što se, pak, tiče sveticâ s imenom *Lidija* imamo ih veoma mali broj - *samo dvije*. I kao što su samo dvije svete Lidije bile upisane u prvome izdanju RM 1586.g. tako se samo dvije toga imena nalaze i nakon četiri stolne godina i u najnovijim današnjim izdanjima RM i drugim popisima (usp. *Bibliotheca Sanctorum*, VIII, Rim 1967, str. 43.-44.).

Budući da sam u dušobrižničkoj praksi iskusio, da često ne samo obični vjernici nego i katolički intelektualci, pa katkada i neki svećenici zna-

ju zamijeniti kršćanske svece istoga imena, a osobito dvije rijetke svetece i imenom *Lidija*, odlučio sam čitateljima SB u ovom člančiću pružiti osnovne povijesne podatke o tim dvjema sveticama, da bi ih bolje upoznali i lakše razlikovali.

U tu svrhu držim da je najpotpunije donijeti glavni izvor o njima, a to je spomenuti *Martyrologium Romanum* iz 1586.g. Stoga ovdje za obadvije svetece donosimo najprije hrvatski prijevod latinskoga teksta iz navedenih djela, a onda o svakoj komentar na temelju Baronija, a za drugu Lidiju također i podatke iz Djela apostolskih.

1. Sveta Lidija, mučenica, i drugovi: 27. ožujka

Tekst RM iz 1586.g. glasi: "*Istoga dana (27. ožujka jest rođendan za nebo) svetih: senatora Fileta, žene Lidije i sinova Macedona i Teoprepija, također i zapovjednika Amfilohija i istražitelja Kronide, koji su ubijeni zbog vjere u Krista.*"

Novija izdanja RM mjesto umorstva šestorice mučenika ubiciraju u našu Ilirik.

U bilješkama Baronije navodi, da iste mučenike i Grci, tj. pravoslavlje, donose pod istim datumom i da za njih kažu da su bili mučeni pod rimskim carem *Hadrijanom* (117-138). Vjerojatno su navedeni u "*Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*", koji nemam pri ruci, dok ih "*Žitija svetih*" (Beograd 1961) ne navode.

Dakle, kalendarski prva sv. Lidija bila je mučenica s pet gore navedenih drugova; s kojima je zbog Kristove vjere stradala 27. ožujka oko 130.g. negdje na području našega Ilirika.

2. Sv. Lidija, grimizarka, 3. kolovoza

Tekst RM iz 1586.g.: "*U Filipima u Macedoniji (rođendan za nebo) svete Lidije, grimizarke, koja je, dok je tu propovijedao sv. Pavao apostol, prva od svih povjerovala u evanđelje.*"

Novija izdanja RM uz gornji tekst donose i glavno povijesno vrelo za tu sveticu riječima: "kao što to donosi blaženi Luka u Djelima Apostolskim".

Taj se dragocjeni izvor, bez kojega uopće ne bismo znali za ovu sv. Lidiju, nalazi u 16. glavi Dj (14-15, 40). Odatle ju je prvi Baronije unio u Rimski martirologij. Papinim odobrenjem ona je via facti proglašena svetom.

Sv. Lidija, grimizarka, bila je rodom iz Thyatire, grada u sjevernoj Lidiji u Maloj Aziji (danas Ak-hissar u Turskoj). Napustila je Aziju i preselila u Evropu u antički grad Filipi u Macedoniji, koji je 356.g. osnovao kralj Filip II. Macedonski, otac Aleksandra Velikog. (Filipi i danas postoje, a nalaze se podno brda Pangaion sjeverozapadno od grada Kavale u današnjoj sjevernoj Grčkoj. Pokojni fra Jure Radić (1920.-1990.), osnivač Malakološkog muzeja i Instituta "Planina i more" u Makarskoj, u kojemu je sagradio i kapelu sv. Lidije, grimizarke, godine 1977. osobno je s bratom fra Nikolom hodočastio u Filipe i s izvora tamošnje rječice donio vode, kojom je splitsko-makarski nadbiskup dr. Frane Franić 10. ožujka 1979. blagoslovio spomenutu kapelu. Ujedno je iz Filipa donio malo zemlje i dvije svijeće, koje mu je u obližnjem selu ustupio tamošnji grčki svećenik.)

Lidija je po zanimanju bila grimizarka, tj. bavila se proizvodnjom grimiza, odnosno trgovinom purpura. U Rimskome je carstvu to bilo veoma često zanimanje, zaštićeno zakonom. Nije, naime, bilo svakome slobodno baviti se tim zanimanjem, niti je svatko mogao slobodno za sebe nabavljati grimizne haljine, o čemu svjedoči latinski povjesničar Amijan Marcellin iz Antiohije (330.-400.). Između drugih državnih ustanova bila je i posebna uprava za proizvodnju grimiza, čime je kao velikom čašću od cara bio nadaren i Dionizije Tirac, kako to svjedoči otac crkvene povijesti Euzebij Cezarejski (256.-340.). Uopće za proizvodnju grimizne industrije Rimljani su bili stvorili veoma stroge zakone.

Dakle, tim rijetkim i visoko cijenjenim zanimanjem bavila se maloazijska žena Lidijka, koja je preseljenjem u Filipe postala naturalizirana Evropljanka. U Filipima je stvorila vlastitu kuću i obitelj, o kojoj ne znamo ništa поблиže. Toj ženi ne znamo ni njezino pravo ime. Filipljani su je prozvali Lidijom, što znači "žena iz Lidije".

Ono što o toj ženi sigurno znamo *dogodilo se u Filipima u godinama 50.-52. kršćanske ere za vrijeme drugoga misijskog putovanja sv. apostola Pavla.*

Poslije apostolskog sabora 49/50.g. u Jeruzalemu Pavao je sa svojim suradnicima pošao na drugo misijsko putovanje, pa je preko Male Azije stu-

pio na europsko tlo došavši u Filipe. Prve subote izišao je izvan gradskih vrata k riječici Gangas, gdje je smatrao da će biti židovska bogomolja. Tu su se Kristovi vjerovjesnici zaustavili i stali propovijedati sakupljenim ženama. Među slušateljima našla se i spomenuta Lidija, rođena poganka, koja je vjerovala u pravoga Boga kao i Židovi. "Gospodin joj otvori srce tako da se prikloni Pavlovim riječima", kaže sv. Luka (Dj. 16,14), i dade se krstiti ona i cijeli njezin dom. A poslije krštenja Lidija ponudi vjerovjesnicima gostoprimstvo riječima: "Ako ste, dakle, stekli uvjerenje da sam prava vjernica Gospodnja, dođite u moju kuću i tu stanujte" (Dj 16,15). Vjerovjesnici su se nećkali, ali Lidija je bila toliko velikodušna i uporna, da ih je na to prisilila.

Dok je, dakle, djelovao u Filipima, Pavao je sa svojim suradnicima boravio u Lidijinoj kući. A kada je zbog incidenta, što ga je izazvala neka robinja-vračarica, Pavla i druga mu Silu rimska vlast bacila u tamnicu, te ih sutradan pustila na slobodu s nalogom da napuste grad, prije negoli su otputovali, misionari su opet došli k Lidiji i kod nje našli više Kristovih učenika. Zahvališe domaćici na gostoprimstvu i otputovaše dalje naviještati evanđelje.

Zahvaljujući, dakle, prvorazrednom vrelu, *Djelima apostolskim*, o svetoj Lidiji starijoj znamo jedinstvene superlative: ona je bila prva žena na tlu Europe, koja je prihvatila Kristovu vjeru, dakle, *prva kršćanka Europe*, a njezina kuća u Filipima poslužila je za *prvu crkvu u Europi*. To je bilo oko davne 50. godine!

Obzirom na te dvije činjenice, kao i na njezinu duboku religioznost i dobrotvornost, sv. Lidija, grimizarka, zaslužuje da je kršćanstvo do kraja svijeta štuje i da je nasljeđuje kao divan uzor vjere i dobrih djela. Također mora biti zahvalno i slugi Božjemu kardinalu Baroniju, koji je slijedeći duboki instinkt pravoga kršćanskog povjesničara, Lidiju grimizarku otkrio u svetoj knjizi i postavio je na oltar i u kršćanski kalendar (3. VIII.) da svijetli svima u Crkvi Božjoj.

Uz svetu Lidiju 3. kolovoza mi Hrvati morali bismo posebno štovati i sv. Lidiju, mučenicu, 27. ožujka, jer je ona temelje katoličke vjere u Lijepoj našoj domovini zalila krvlju svojom i krvlju cijele svoje obitelji.